

114540

— Jeg har ikke kommet med påstander om 1940

Først må dokumentene framlegges — deretter kommer vurderingene, sier Sverre Hartmann

Av GUDLEIV FORR

— Etter reaksjonene å domme, må det norske folk være et tusenbein med likter, sier statsstipendiat Sverre Hartmann til Dagbladet, etter at han nå har fått generall, advokater, redaktører og mange andre mennesker på nakken på grunn av artikkelserien i Aktuell om hendelsene i Nord-Norge i 1940.

Det snakkes nå om at mine påstander tar livet av mange gode nordmenns renommé. Til det er å si at for det første har jeg ikke framsatt påstander. Dette er bare en begynnelsen: jeg har presentert rent dokumentarisk primærkilder, bl.a. brev og forslag forfattet av aktørene fra den gang. Den reaksjon som i dag framkommer, burde ikke rettes mot den historiker som søker å råde bot på tidligere forsmøttelser, men de kilder og dokumenter som gjengis.

For det andre skal man huske på at dette ikke dreier seg om det norske offiserkorps, men om få enkeltpersoner som i større eller mindre utstrekning har drevet en uanmodet forretningsforrel på nasjonens vegne. Foreslå en slik nødutsjøsning at det var konstitusjonelt forsvar-

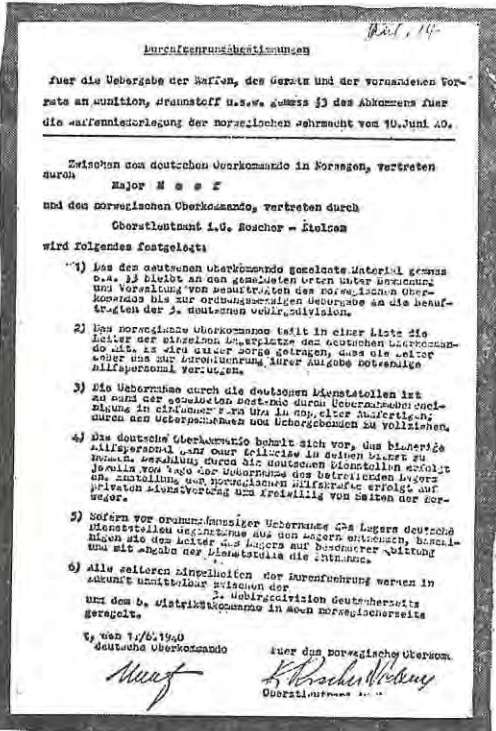
lig? Forelå en rett og plikt til å handle som de gjorde i så vidt- rekkeende militær- og sikkerhetspolitiske spørsmål, som så klart lå under regjeringens domene?

— Men er det forsvarlig å publisere Deres funn stykkevis i en artikkelserie i et ukeblad?

— Jeg syns da det. Det er da merkelig om man ikke kan publisere historisk stoff gjennom et ukeblad like så vel som i en bok fra Universitetsforlaget eller som artikkel i Morgenbladet, og uten at det forandrer karakter. Det viktigste må da være å dokumentere sine eventuelle påstander. Foreløpig har jeg altså ikke kommet med påstander. Senere vil jeg søke å sette opplysningene inn i en større historisk sammenheng.

— En avis mener likevel det hadde vært best å gi det hele ut som bok.

— Sant å si ville også jeg ha foretrukket det. Men fordi forskningen blir så stenederlig behandlet her i landet — og fordi det ikke kan gjennomføres slike prosjekter som forlagsoppdrag, må det dessverre ikke etappevis på en måte som klart har sine ulemper, men som også har sine klare fordeler. I hvert fall turde det etter en generasjons fortellelse være en fordel at

Brevet fra dr. Scharffenberg til general Ruge høsten 1952.

Ett av dokumentene som Hartmann mener viser at oberst Roscher-Nilsen skrev under på en kapitulasjonsavtale for hele det norske forsvar. Over punktene heter det at dette er gjennomføringsbestemmelser for overgivelse av våpen osv. Ifølge § 3 i avtalen om den norske krigsmakts våpennedleggelse av 10. juni 1940, og bestemmelsene er undertegnet av Roscher-Nilsen og major Neef.

man etter beste evne søker å få kilder fram selv om forholdene gjør at man ikke kan basere seg på en ideal-løsning når det gjelder publiseringsformen.

gjorde i nr. 1 av Samtiden 1945 en artikkel han kalte «Oppgjør nå». Han skrev: «Vi bør kreve oppgjør nå både innad og utad. En «enighets» som bygger på folkets uvitenhet, er innvortes råtten og gir ingen styrke».

Jeg mener at det norske folk har krav på å få vite den tilnærmede sannhet. Overlege Johan Scharffenberg offentlig-

Scharffenberg støttet
Jeg tok opprinnelig opp dette

stoffet i samråd med dr. Scharffenberg. Han anså saken av så stor nasjonal betydning at han med en gang skrev til general Ruge. I brevet (som Dagbladet offentliggjør i dag) bad han Ruge om å gi opplysninger til meg. Det var en stor skuffelse for Scharffenberg at Ruge ikke reagerte. Etter forslag fra Scharffenberg oppsøkte vi sammen general Ruges stabschef, som da var krigskommissær, Halvor Hansson. Det var hen-

vendelsen fra ham som førte til at konferansen mellom Ruge og meg høsten 1952 kom i stand. Men det var Ruges uvilighet til å uttale seg og hans pålegg til sine tidligere medarbeidere som stengte for en klargjøring av forholdene i 1952, respektive 1953. En ting er å beundre en offiser for hans nasjonale holdning og innsats i krig, noe annet er spørsmål om en offisers civil *courage*. Scharffenberg følte en hard dom i denne saken, og noe av det siste han gjorde før han døde i 1965 var å be meg om aldri å slippe den før den var avdekket.

Kapitulasjonen

— General Roscher-Nilsen har rykket ut og fastholder at kapitulasjonsavtalen, 10. juni bare gjaldt 6. divisjon. Holder De fortsatt på at avtalen gjaldt «de norske styrker».

— Jeg har en rekke dokumenter som bekrefter at det gjaldt de norske væpnede styrker. Det dokument som Dagbladet offentliggjør i dag, og som er underskrevet av Roscher-Nilsen og major Neef, skulle jo vise det. Det gjentar gjennomføringsbestemmelsene om overgivelse av våpen og utstyr, ammunisjon og brennstoff i samsvar med par. 3 i avtalen «... für die Waffenlieferung der Norwegischen Wehrmacht vom 10. Juni». Som ansvarlig befullmektiget for forsvarsloven, general Ruge, kunne ikke Roscher-Nilsen skrive under på et brev som ikke stemte med det som stod i avtalen.

Begrepsforvirring

— Men er det rimelig å tre ut Roscher-Nilsen, som da var oberst, skulle kunne bli sendt til Prudheim for å kapitulere på vegne av den norske stat? Nei, men det har jeg da heller aldri sagt. Spørsmålet bør derfor på en begrepsforvirring som både høyerebefalingsutøvere og offiserer har gjort seg skyld i. Man blander sammen kapitulering på vegne av den norske forsvaretsmakts og «en fredsuttøvelse på statens vegne», dvs. på vegne av Kongen og regjering. Det var det første Roscher-Nilsen skrev under på.

— De tror mange folk på herne med artiklene Deres. Syns De det er verdt oppyret?

— Ellers hadde jeg vel ikke gjort det. I denne forbindelse vil jeg trekke fram general Lindbeck-Larsens og hans innlegg i «Evensen» i går. Man må være klar over at han står i en vanskelig situasjon etter at Ruge og Gabrielson er borte. Jeg har inntrykk av Lindbeck-Larsen har god lyst til å fortelle det han vil.

Psykologiske faktorer

Ellers har jeg trans-til å si, flere tilknytninger. Rødder Opp- og eng klobe ord som oppnått under professor Mangor Skold- vits doktordisputas der han sier: «Forkjølelse i Norge 9. april til 23. september er et meget smittende kapittel. Mange gode nordmenn har den feilaktige og flort ting som de selv mener har måttet angre på... Det har vært lettere å bedømme tysk politikk kaldt og nøkternt enn å bedømme vår egen. Hele oppholdet i den etterkrigsperioden — det gjelder ikke bare spørsmålet om regjeringens utenrikspolitikk for 9. april — har sin rot i det som foregår her hjemme i tiden mot 9. april — 23. september. — her må vi regne med psykologiske faktorer som vanskelig lar seg overvinne i vår levetid. — og som også vil hemme forskning.